

Norsk faglitterær
forfatter- og
oversetterforening

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Også sendt som vedlegg til e-post til: postmottak@kud.dep.no

Vår ref.

Deres ref.
14/3035 SFA:MK

Dato
12.09.2014

Høringsuttalelse om forslag til endringer i åndsverkloven

Vi viser til Kulturdepartementets høringsbrev av 1. juli 2014, vedlagt høringsnotat om diverse endringer i åndsverkloven (avtalelisens, hitteverkdirektiv m.m.). Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFF) vil med dette benytte anledningen til å komme med merknader til noen av punktene i lovforslaget. NFF er en fagforening for forfattere og oversettere av faglitteratur, stiftet i 1978. Antall medlemmer nærmer seg 5600. Foreningen skal fremme og samordne medlemmenes faglige og økonomiske interesser og arbeide for god faglitteratur og trygging av ytringsfriheten.

Generell avtalelisens

NFF ønsker departementets forslag om å innføre en såkalt «generell avtalelisens» velkommen. Vi er enige med departementet i at en slik bestemmelse vil gjøre avtalelisensordningen mer fleksibel og tilpasningsdyktig overfor nye behov. Bl.a. som følge av teknologisk utvikling har slike behov for lengst oppstått på en rekke områder, og det har allerede i mange år vært en hemsko både for rettighetshavere og brukere at den norske åndsverkloven har manglet en slik bestemmelse.

Vi er videre enige i at det synes hensiktsmessig at loven overlater til avtalepartene å bli enige om anvendelsesområdet for slike avtaler, likevel slik at området for den enkelte avtale skal være klart avgrenset. Hensynet til fleksibilitet og tilpasningsdyktighet tilsier at loven ikke bør inneholde begrensninger mht. utnyttelsesmåte, type opphavsrettslig materiale eller brukere.

NFF er også enig i at rettighetshavere – slik det allerede er i Sverige og Danmark – bør ha adgang til å nedlegge individuelt forbud mot bruk i medhold av en generell avtalelisensbestemmelse.

Avtalelisensvirkningen bør knyttes til at avtaleparten på rettighetshaversiden er tilstrekkelig representativ og godkjent av departementet for inngåelse av avtale for det aktuelle området. En forhåndsgodkjennelse av rettighetshaverorganisasjonen(e) gir partene trygghet for at det ikke først legges betydelige ressurser i å fremforhandle en avtale, for deretter å måtte konstateres at avtalen kanskje ikke får den avtalelisensvirkningen den var tiltenkt.

Departementet vil selvsagt vurdere en organisasjons representativitet før godkjennelse gis. Men det er ikke hensiktsmessig å knytte en gitt godkjennelse til et vilkår om at organisasjonen til enhver tid må oppfylle representativitetskravet. Dette svekker forutberegneligheten for alle parter. Det bør i stedet innrettes slik at det ikke kan oppstå tvil om at en godkjennelse er gyldig inntil departementet har trukket den tilbake, alternativt at en tidsbegrenset godkjennelse er utløpt uten å bli forlenget, subsidiært at det eventuelt foreligger en rettskraftig avgjørelse i de alminnelige domstoler – hvor staten har vært motpart, ikke en godkjent organisasjon – om at det hefter mangler ved vedtaket som gjør dette helt eller delvis ugyldig. En slik modell er selvsagt ikke til hinder for at departementet eventuelt pålegger en godkjent organisasjon en løpende plikt til å rapportere til departementet om forhold som er relevante for godkjennelsen.

Vi vil understreke at avtalelisenssystemet vil være tjent med at departementets saksbehandling i godkjennelsesspørsmål er så rask som mulig.

Twisteløsninger

Under hovedpkt. 4 behandler høringsnotatet flere forhold: mekling, subsidiær nemndslisens for undervisningsområdet og alternative nemndsløsninger for videresending (av kringkastingssendinger). Spørsmålet om mekling er også berørt avslutningsvis under pkt. 3 i høringsutkastet.

Mekling

Selv om både mekling og nemndsløsninger, frivillige eller tvungne, gjerne kan samles under paraplybegrepet tvisteløsninger, finner vi grunn til å peke på at det er vesentlige forskjeller mellom et meklingsinstitutt og et voldgiftsinstitutt. Erfaringsmessig vil parter i en strandet forhandling ofte bli brakt nærmere en løsning av interessetvisten ved mekling, mens en økende polarisering gjerne finner sted ved voldgift.

NFF støtter departementets forslag om å innføre rett til mekling for partene i forhandlinger om slik bruk som er omfattet av åndsverkloven § 34, både fordi dette kan være et godt bidrag til å dempe polarisering av interessetvisten, men også fordi det legger til rette for raskere løsninger og rydder opp i problemstillinger knyttet til SatCab-direktivet.

Vi følger imidlertid ikke departementet når det på s. 17 i høringsnotatet gis uttrykk for at det ikke er naturlig med en rett til mekling i tilknytning til en generell avtalelisensbestemmelse. Etter NFFs oppfatning vil mekling ofte kunne være hensiktsmessig også utenfor de spesielle avtalelisensbestemmelsernes områder. Andre typer av kollektive avtaler kan også regulere betydelige verdier for avtalepartene, og ikke minst ved reforhandling av vilkårene i slike avtaler synes det for oss ganske klart at et meklingsinstitutt vil kunne spille en viktig rolle.

Nemndsløsninger

Etter NFFs oppfatning vil skjønnsomt sammensatte nemnder (med særlig kompetente medlemmer som får utøve sine oppdrag med en tilstrekkelig grad av kontinuitet) kunne gi gode bidrag til å løse tvister når avtaleforhandlinger og mekling ikke har ført frem. Men et nemndsinstrument bør prinsipielt være frivillig for partene, gjerne slik at muligheten for bruk av nemnd tas inn blant tvisteløsningsbestemmelsene i løpende avtaler.

Tvungne nemndsløsninger innenfor avtalelisenssystemet utfordrer etter vårt skjønn tretrinnsystemet og svekker legitimiteten rundt systemet. Ved tvungne nemndsløsninger kan det stilles spørsmål ved om rettighetshaverorganisasjonene kan lykkes i sitt oppdrag: å forvalte medlemmenes enerettigheter på beste vis. En tvungen nemndsløsning innebærer jo at det sterkeste forhandlingskortet er fratatt dem: retten til å si nei til tilbudte vilkår, slik at avtale på slike vilkår ikke kommer i stand. Når tvungne nemndsløsninger i tillegg skal trekkes ned over hodet på uorganiserte, er man på enda villere veier. Dette må også ses i sammenheng med at det i liten utstrekning foreligger noen individuell rett til å nedlegge forbud etter gjeldende rett.

Vi viser til pkt. 3.4.3.4.2 (s. 48ff) i Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) og kan tiltre de vurderingene departementet ga uttrykk for den gang, men altså ikke dem som fremkommer i det foreliggende høringsutkastet.

Skulle det likevel være lovgivers oppfatning at sterke samfunnsmessige hensyn blir skadelidende om enkelte avtaler ikke kommer i stand, bør man heller søke inspirasjon fra andre modeller, f.eks. bruk av rikslønnsnemnd i arbeidskonflikter. Ingen automatikk altså, men en løpende vurdering i regjeringen av de aktuelle skadevirkningene for samfunnet.

Subsidiær nemndslisens for undervisningsområdet

NFF går følgelig mot forslaget om å innføre en subsidiær nemndslisens for undervisningsområdet og viser også til Kopinors høringsuttalelse og den begrunnelse som er gitt der. Forslaget støttes etter det vi er kjent med heller ikke av Norwaco.

Nemndsløsning for videresendingsområdet

NFF viser til de beskrivelsene som Norwacos høringsuttalelse gir av en rekke problemer som de senere årene har oppstått i tilknytning til Norwacos forvaltningsoppdrag. Vi kan i det vesentlige gi vår tilslutning til Norwacos analyser og forslag til tiltak. Men i tråd med det som er anført i det foranstående, er NFF av den oppfatning at det bør innføres en rett til mekling for videresendingsområdets vedkommende, og at ordningen med subsidiær nemndslisens for dette området bør oppheves.

Vi mener likevel at det også for dette området bør finnes et skjønnsomt sammensatt tvisteløsningsinstitutt for avgjørelse av interessetvister som avtalepartene selv ikke har klart å løse ved forhandlinger og/eller mekling, men altså under forutsetning av at partene er enige om å la nærmere angitte tvistepunkter avgjøres av et slikt organ, gjerne kalt nemnd.

Avtalene på området skal regulere store mengder rettigheter og er svært godt egnet for kollektiv forvaltning innenfor et avtalelisenssystem. Nemnda må både ha spesialkompetanse og stor frihet til å utøve skjønn, bl.a. fordi det er en umulig oppgave å fremskaffe detaljoversikt over fakta som i utgangspunktet er relevante, som f.eks. underliggende avtaler.

Dersom lovgiver velger å opprettholde ordningen med subsidiær nemndslisens, er NFF enig med departementet i at mekling først skal være forsøkt og at seksmånedersfristen bør oppheves.

Videre må nemndas kompetanse ikke være begrenset til å fastsette fremtidige vilkår mellom partene for en angitt periode, men også omfatte vederlagsfastsettelse for bruk som allerede har funnet sted. Nemnda må imidlertid ikke ha noen som helst kompetanse til å overprøve forvaltningsvedtak, som f.eks. departementets godkjenning av Norwaco som avtalelisens-utløsende avtalepartner.

Gjennomføring av hitteverkdirektivet

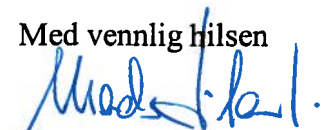
NFF tar til etterretning at lovendringer er nødvendige for å oppfylle internasjonale forpliktelser og har ingen merknader til det materielle innholdet i de foreslåtte lovbestemmelsene.

Vi finner likevel grunn til å beklage at effekten av disse tilleggene lett vil kunne bli at åndsverkloven oppleves som enda mindre tilgjengelig for folk flest. I sitt fortsatte arbeid med revisjon av åndsverkloven oppfordrer vi derfor departementet til å overveie andre løsninger for plassering av disse reglene, som er av liten relevans for mange. I det minste bør hitteverkreglene plasseres i et eget kapittel, som det kan henvises til annetstedsfra.

Formell avvikling av sakkyndig råd

NFF har ingen innvendinger mot departementets forslag om å oppheve åndsverkloven § 53.

Med vennlig hilsen

Trond Andreassen
generalsekretær

Jan Terje Helmlí
NFF-advokat